

Selahattin Bölükbaşı

Y1912.405005

İAÜ Yeni Medya Yüksek Lisans

YMI522 Yeni Medya ve Film Çalışmaları

PANDEMİ BAĞLAMINDA YENİ MEDYA VE SİNEMANIN GELECEĞİ

ÖZ

Yüzbinlerce insanın yaşamını yitirdiği, milyonlarca insanın hastalandığı pandemi döneminde insanlar evde kalmaya teşvik edilerek hastalığın bulaşması önlenmek istenmiştir. Hayatın durma noktasına gelmekte olduğu süreçte yeni medya, insanlığı yeniden hayata bağlamıştır. Dernekler, siyasi partiler, eğitim kurumları, işletmeler, AVM'ler, spor kulüpleri gibi sosyal ve ticari kurumlar ofislerini, binalarını, tesislerini kapatmak zorunda kalmıştır. İnsanlar işlerine ve sosyal çevrelerine gidemedikleri için birbirleriyle olan görüşmelerini evlerinden yeni medya araçlarını kullanarak gerçekleştirmiştir. Tiyatro, opera, bale, sinema, konser gibi her türlü sanatsal faaliyet gerçekleştirenler bu süreçte salonlarını kapatmış, perdelerini indirmiş ve çalışanlarını işsiz bırakmıştır. Bu makalede pandemi sürecinde yeni medya ile sinemanın durumu hakkında önemli bulgular saptanmış ve örneklerle tarif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Pandemi, Koronavirüs, Yeni Medya, Sinema*

GİRİŞ

Çin'in Wuhan eyaletinde başlayıp tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgının etkilerini sinema sektörü de diğer sektörler gibi derinden hissetmiştir. Mart'ın başlarında devletimizin aldığı bir dizi tedbirler sonrası, sinema salonlarının geçici bir süreyle kapatılmasına karar verilmiştir. Ülke çapında sinema salonlarının boşalması, sektörle bağlantılı olan herkesin ekonomisini etkilemiştir. Devlet her ne kadar yardımcı olmaya çalıştıysa da yeterli olamamıştır. Haftasonları ve bayramlarda getirilen kısıtlamalarla sokağa çıkılması engellenmiş ve koronavirüsün etkileri en aza indirgenmeye çalışılmıştır. ABD, İngiltere, Fransa, İspanya, İtalya gibi ülkelerle kıyaslandığımızda bu süreçte en az etkilenen ülkelere olmamıza rağmen devletimizin ekonomik olarak her vatandaşa, her sektöre yeterince destek olabilmesi mümkün olamamıştır.

Birkaç kısa metrajlı film dışında Türk sinemasının setleri kapatılmış, çalışanlar işsiz kalmıştır. Özellikle gündelik ücret alan sigortasız oyuncular hiç beklemedikleri bir ekonomik sıkıntıya düşmüştür. Geçimlerini günlük kazançlarıyla sağlamakta olan bu oyuncuların sigortaları olmadığı için devletten almış oldukları destek de az olmuştur. Dizi sektöründe yalnızca "Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz" dizisi kanalın zorunlu isteği sebebiyle çekimlerine devam etmiştir. Diğer tüm diziler çekimlerine ara vermiştir. Hollywood stüdyoları da "öncelik insan hayatıdır" diyerek başlanan projeleri durdurmuştur. Normalleşme sürecindeyse sosyal mesafenin korunabileceği filmlerin çekimleri başlanmış, müzikal gibi içinde dansların olduğu film çekimlerine ise daha ileri tarihlerde devam edileceği söylenmiştir.

1- PANDEMİ SÜRECİNDE SİNEMA

Tüm insanlığı kısa sürede etkisi altına alan koronavirüsün Türkiye'de de etkisini göstermesiyle başlayan salgın hastalığın bulaşma hızının düşürülmesi için Mart ayında alınan kararlar doğrultusunda sanatsal faaliyet gösteren tüm salonlar ve film stüdyoları kapatılmıştır. 27 Mayıs'ta başlayan normalleşme süreciyle birlikte kısıtlamalar kalkmış, insanlar işlerine gitmeye başlamışlardır. Türk sinema sektörü de verilen üç aylık aradan sonra "Son Uyanış" filmiyle çekimlere başlamıştır. Setler, Sağlık Bakanlığı onaylı temizlik firmaları tarafından dezenfekte edildikten sonra "motor" demıştır. Yetkililerin yaptığı açıklamada çekim sırasında bir ambulans ve salgına karşı eğitilmiş bir sağlık personeli sürekli olarak sette hazır bulunacaktır. Sete girecek kişiler, mutlaka sağlık ekibinin kontrollerinden geçecektir. Setteki çekimler esnasında pandemiyle ilgili uyulması gereken kuralları denetleyen ekibin uyarılarına titizlikle uyulacak, kurallara uyulmaması durumunda denetleme ekibi; çekimleri durdurma veya kurallara uymayan kişileri setten çıkarma gibi uygulamalarda bulunabilecektir.

Pandemi kısıtlamaları sonrasında ilk kurulan setin film yapımcısı olan Sami Dünder, alınmış olan bu önlemlerle Türkiye'de uzun süre bu şartlarda set çalışmaları yapılmasının zor olacağını söylemiştir. Kendilerinin Televizyon ve Sinema Yapımcıları Derneği'nin önermekte olduğu tüm kuralları uyguladıklarını, setteki tüm araçların, kameraların, destek cihazlarının hijyenle temizlenmekte olduğunu, sette

herkesin zorunlu olarak maske ve sosyal mesafe kuralına riayet etmekte olduğunu belirtmiştir.

Koronavirüsün etkileri henüz bitmemesine rağmen normalleşme sürecine geçilmesiyle birlikte sinema salonlarının geleceği merak edilmektedir. Amerika'daki film stüdyoları yeni yapmış oldukları filmleri Netflix gibi dijital platformlarda yayınlamaya başlamıştır. Universal Stüdyoları, "Trolls" adlı filmlerini dijital platformlarda yayına sokmuş ve bundan sonra filmlerini hem sinemada hem de dijital platformlarda yayınlacaklarını belirtmişlerdir. Disney şirketi de Artemis Fowl adlı filmlerini salgın hastalığın etkilerinden dolayı kendi dijital platformu olan Disney Plus'ta yayınlamaya karar vermiştir. Hürriyet gazetesi yazarlarından Barbaros Tapan'ın film sektörünün bilinen güçlü isimlerinden olan Sony Picture'ın sahibi Thomas Rothman'la yaptığı röportajında film piyasası hakkında önemli bulgular saptanmıştır. Warner Bros'un 205 milyon dolar bütçeli "Tenet" filmi, dünya sinemalarında ilk olarak yayına girecek birkaç filmde biri olacağını belirtmiş olan Rothman, filmin yapımcısı Christopher Nolan'ın geniş bir hayran kitlesine sahip olduğunu, muhteşem bir film tutkusu olduğunu ve film yayına girdikten sonra sektör olarak neler olacağını ilgiyle takip ettiklerini belirtmiştir. Pandemi sürecinde bazı sektörlerin daha çok etkilendiğini söylemiş olan Rothman; restoran, havaalanları gibi sektörlerin de sinema gibi bu süreçten daha çok etkilendiklerini ifade etmiş ancak bu durumun bir süre sonra mutlaka normale döneceğini, sinema salonlarının tekrar açılacağını söylemiştir. Çekimlerin durumu hakkında sorulmuş olan soruya vermiş olduğu cevapta Rothman, başladıkları bazı çekimlerin devamının zor olacağını, bazı filmlerin ise tamamlanmasının daha kolay olacağını ifade etmiştir. "Camila Cabello" ile "Cindrella" filmlerinin çekimlerinin tamamlanmasının zaman alacağını, müzikal filmlerde dans edip şarkı söylerken sosyal mesafeyi korumak mümkün olmayacağından dolayı çekimi daha kolay olan filmler üzerine yoğunlaşacaklarını söylemiştir (URL-2).

Pandemi sürecinin başlamasıyla Hollywood'daki setlerde çalışmalar tamamen durmasına rağmen Türkiye'de yapımcıların orjinal çözümler bulmasıyla bazı dizi ve film çekimleri devam ettirilmeye çalışılmıştır. Yaz aylarında vizyona girmesi beklenen bazı Hollywood filmleri ertelenmiştir. Enis Günaydın'ın Euronews internet haber sitesindeki haberine göre Sony Pictures; "Hayalet Avcıları" serisinin "Öteki Dünya" adlı filmi ve başrollerinde Jared Leto'nun oynadığı "Morbius" filmleri, 2021'de sinemalarda yayınlanabilecektir. 10 Temmuz'da "Öteki Dünya", 31 Temmuz'da Morbius filmlerinin vizyona girmesi planlanmıştır. Ancak koronavirüs salgını sebebiyle setlere ara verilmesinden dolayı filmlerin yayını 2021'e ertelenmek zorunda kalınmıştır. Warner Bros stüdyosu da çekimlerine başlamış olduğu "Wonder Women 1984" adlı filmin çekimlerine ara verdiğini duyurmuştur. İnsan hayatının herşeyden daha önemli olduğunu düşünerek çekimleri ileri tarihlere ertelenmiş olan diğer Hollywood filmleri de şunlardır: "Black Widow, Hızlı ve Öfkeli 9, No Time to Die, A Quiet Place Part II, Fatherhood, Greyhound" (URL-3).

Hollywood'da çekilen ünlü filmlerin fragman kurgularını hazırlamakta olan Türk yönetmen Ahmet Atalay, ölümcül bir virüse karşı geliştirilen aşya sahip olmak için kapitalist düzenin ortaya çıkardığı

ğı büyük işletmelerin birbirleriyle aralarında geçen silahlı çarpışmalarını anlatan “Son Çare” adlı kısa metrajlı film; pandemi sürecinde sinemaların kapalı olduğu bir dönemde sosyal ağlardan biri olan Youtube kanalında 15 Mayıs 2020’de ücretsiz olarak gösterime sunulmuştur. İki yıl önce film çekimlerine başlamış olduklarında virüs konusu ortalıkta yokken çekimler tamamlanmaktayken dünyada gerçek bir pandemi sürecinin yaşanmakta olduğunu tesadüf olarak karşılaşmış olan yönetmen, bu sebepten dolayı insanların filme olan ilgisinin arttığını belirtmiştir. Aksiyon sahnelerine olan tutkusu ile bilinmekte olan yönetmen Atalay, filmin aksiyon sahneleriyle öne çıkmasını beklerken içerik ve zamanlamayla dikkat çekmesi sonucu filme olan ilginin artmasıyla senaryoyu geliştirerek filmin uzun metrajlı versiyonunu çekebileceklerini söylemiştir. Youtube’da şimdiden yüz binlerce kişinin izlemiş olduğu 37 dakikalık kısa metrajlı film, 15 bin dolar gibi düşük bir fiyata mal edilmiştir. 15 yıldır Hollywood film sektöründe fragman kurgusu yapmakta olan Atalay; başrolde Tom Cruis’un oynadığı “Görevimiz Tehlike: Yansımalar”, “Transformer”, “13 Saat” gibi ödüllü filmlerin fragmanlarını hazırlamış, kendisi de 20’den fazla ödül almıştır (URL-4).

2- PANDEMİ SÜRECİNDE TELEVİZYON PROGRAMLARI VE DİZİLER

Ülkemizde pandemi sürecinde dizi yapımları genel olarak durmuştur. Yalnızca Atv’de yayınlanmakta olan “Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz” adlı dizinin çekimleri devam ettirilmiştir. Kanalın baskısı sonucu yapımcı firma duruş sergileyememiş ve pandemi sürecinde devam ettirilen tek dizi olmuştur. 24 Mart’ta “Arka Sokaklar” dizisinin yönetmeni Orhan Oğuz, paylaşmış olduğu twitte “Arka Sokaklar ülkemizin bu virüsle mücadelesinde (evde kal) uyarılarını dikkate alarak bir süreliğine çekimlere ara verdiğimizizi duyururuz. Güzel günler yakında evde kal Türkiye!” diyerek çekimlere ara verdiğini açıklamıştır. Daha sonraları ise bazı günlerde sokağa çıkma kısıtlaması sürmesine rağmen Arka Sokaklar ve Kuruluş Osman adlı diziler set çalışmalarına diğer dizilerden önce başlamıştır. Kuruluş Osman dizisinin başrol oyuncusu Burak Özçivit “Evde kal Türkiye” sloganlı sosyal içerik ve televizyon reklamlarında yer alırken kendisi dizi film setinde onlarla kişiyle birlikte çalışmıştır.

Televizyon programları içerisinde en şanslı olanı Acun Medya’nın hazırladığı Survivor adlı bir reality show programı olmuştur. Pandemi sürecinden kısa bir süre önce Dominik Cumhuriyeti’nde başlayan programın yapımcıları pandemiden hiç etkilenmeden çekimlerini sürdürmektedirler. Prime time zamanı dediğimiz televizyonun en çok izlenmekte olan saatleri (20:00 - 23:00) arasında Tv8’de yayınlanmakta olan program, diğer kanalların dizi çekimlerine ara vermiş olmalarından dolayı reyting rekorları kırmıştır. Tecrübeli bir program yapımcısı olan Acun Ilıcalı, televizyon programını instagramda da bolca paylaşarak programına izleyicilerin de katılım göstermesini sağlamıştır. Ilıcalı’nın Instagram’da Gönüllüler’le birlikte yaptığı canlı yayınına 1 milyon kişi katılım sağlamıştır. Ilıcalı, Ramazan Bayramı’nda sokağa çıkma kısıtlamasını da avantaj olarak kullanmış ve bir rekor denemesi yapmak istemiştir. New Yorklu bir rapçi olan Tekashi’ye ait 2 milyonluk rekoru bayram akşamı kırmak isteyen Acun Ilıcalı tüm yarışmacılarıyla beraber Instagram’da başlayan canlı yayının henüz 2’inci dakikasında bu rekoru kırmış ve ardından 3 milyona ulaşarak yeni ve kırılması güç bir rekora imza atmıştır. Sinema ve dizi sektörü-

nün en zor dönemlerini yaşamış olduğu pandemi sürecinde Acun Medya krizi fırsata çevirebilen ender kuruluşlardan biri olmuştur.

Diğer ulusal kanallar prime time zamanında, profesör doktorların konuk oldukları sağlık programları düzenleyerek halkın pandemi sürecinde nelere dikkat etmeleri gerektiğine ve Türkiye ile dünyada pandeminin etkilerini anlatmaya çalışan canlı yayın programları düzenleyerek insanları bilgilendirmeyi amaçlamıştır. Ancak, teknolojik determinist kuramcılardan biri olan Neil Postman'ın Teknopoli adlı kitabında belirtmiş olduğu gibi insanlar televizyonu eğlence aracı olarak kullanmaktadır. Televizyonun üst ideolojisi eğlence olduğu için Televizyonda her program eğlence olmasa da eğlenceymiş gibi verilir (Postman, 2016). Hatta en ciddi olması gereken haberler bile Reha Muhtar gibi moderatörlerin sunumlarında “acı var mı acı” diye sorularak ciddiyetten uzak bir tarzda sunulmuştur. Pandemi sürecinde de insanlar salgın hastalıktan korunabilmek adına yeni bilgiler öğrenebilecekleri sağlıkla ilgili canlı yayın programları varken en çok izlenen eğlence programları ve sosyal platformlarda yayınlanmakta olan film ve diziler olmuştur.

3- PANDEMİ SÜRECİNDE OSCAR ÖDÜLLERİ

28 Şubat 2021 gecesi verilecek olan Oscar Ödülleri'nde ilk kez koronavirüs nedeniyle kural değişikliğine gidilmiştir. Bir kereliğine mahsus olarak sinema salonları dışında yalnızca dijital platformlarda seyredilen filmler de yarışmaya dahil olabilecektir. Akademi Başkanı konu hakkında şu açıklamayı yapmıştır: “Akademi, filmlerin büyüsunü deneyimlemenin, sinema salonlarından daha büyük bir yolu olmadığına inanmaktayız. Buna olan bağlılığımız değişmez ve değiştirilemez. Bununla birlikte, tarihsel olarak, trajik COVID-19 salgını, ödüllere uygunluk kurallarımızda bu geçici istisnayı zorunlu kılmaktadır. Akademi, bu belirsizlik döneminde üyelerimizi ve çalışma arkadaşlarımızı desteklemektedir. Özellikle şimdi, izleyiciler filmleri her zamankinden daha fazla takdir ettiklerinde, çalışmaların ulaşılabilir olmasının ve kutlanmasının önemini farkındadırlar” (URL-5).

Venedik Film Festivali Sanat Yönetmeni Alberto Barbera tarafından Mayıs ayı başında festival hakkında düzenlenmiş olan anketin sonucu, festivalin zamanında yapılmasına karar verilmiştir. Bu sene 12 Eylül 2020'de Venedik'in Lida yarımadasında 77'incisi düzenlenecek olan Venedik Film Festivali pandemi süreci sonrası gerçekleşecek ilk festival olacaktır. Festivalin sanat yönetmenliğini yapan Alberto Barbera tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüsten dolayı festivalin nasıl yapılması gerektiği hakkında film yapımcıları, oyuncular ve yönetmenler ile anket düzenleyerek onların istekleri doğrultusunda pandemi sonrası ilk festivali gerçekleştirme kararı almıştır. Avustralyalı oyuncu ve yapımcı Cate Blanchett, festivalin jüri başkanlığını yapacaktır. Geçen sene Amerikan yönetmen Todd Phillips'in “Joker” filmi festivalde Altın Aslan ödülünü kazanmıştır (URL-6).

4- COVID 19 GÜNLERİNDE EN ÇOK SALGIN FİMLERİ İZLENDİ

İnternet üzerinden yapılan araştırmaların sonucuna göre pandemi sürecinde en çok salgın hastalıklarla

ilgili filmlerin izlenmiş olduğunu ifade etmekte olan Psikiyatrist Dr. Onur Okan Demirci, bu tür filmlerin insanlara cesaret ve umut duyguları aşıladıklarını söylemiştir. Salgın filmlerine, kitaplara ve makalelere olan ilginin pandemi sürecinde artmış olduğunu anlatmakta olan Psikiyatrist Dr. Demirci, bu tür süreçler hem endüstrinin üreticileri hem de bizim gibi tüketicilerin karşılıklı fayda sağlayabileceği ortamlara dönüşebilmektedir. “Bu filmler bizler için bir nevi fikir kaynağı haline gelmektedir” diyen Dr. Demirci, bu filmlerin izleyenlerde bırakacağı olumlu etkiyle kaygı ve korkuda azalma olabileceğini belirtmiştir.

Pandemi döneminde yaşanmakta olan olumsuz etkilerin sürecin sona ermesiyle birlikte hemen geçmeyeceğini ifade etmiş olan Psikiyatrist Dr. Onur Okan Demirci, yapılan araştırmalar sonucu pandemi sonrası insanlarda % 30'lara varmakta olan depresyon ve stres bozukluğuna rastlanmış olduğunu, salgın ve felaket filmlerinin bizlere toplumsal bilinci sağlamak açısından önemli roller üstlendiğini söylemiştir (URL-7) .

5- SİNEMANIN İHTİYAÇ HİYERARŞİSİNE GÖRE HAYATIMIZDAKİ YERİ

İnsanların ihtiyaçlarını belirlemekte olan ve Motivasyon Kuramları içerisinde önemli bir yere sahip olan İhtiyaçlar Hiyerarşisi, beş maddeden oluşmaktadır. Fizyolojik İhtiyaçlar: “Açlık, susuzluk ve buna benzer temel yaşamsal ihtiyaçlar”. Güvenlik İhtiyacı: “Dış faktörlerden kaynaklı tehlikelerden korunma”. Sosyal İhtiyaçlar: “Aidiyet, sevgi, kabul görme, sosyal yaşam vb”. Değer Verilme / Saygınlık İhtiyacı: “Statü, başarı, itibar, tanınma.” Kendini Gerçekleştirme: “Gelişim, bir işi başarıyla tamamlama, yaratıcılık” (Maslow, 1943). Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde öncelik fizyolojik ihtiyaçlara verilmiştir. Daha sonra güvenlik ve ardından 3. sıradaki “Sosyal İhtiyaçlar” içerisinde sosyal yaşama yer verilmiştir. İnsanlığın ihtiyaç hiyerarşisinde daha geri sıralarda yer bulmuş olan sosyal yaşamın içerisine konumlandırabileceğimiz sinema izleme ihtiyacı; ancak yaşamsal ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra akla gelecek bir gereksinimdir. Tüm dünyayı etkisi altına almış olan pandemi sürecinde insanların sinemaya gitme, sinemada film izleme ve sosyalleşme ihtiyacı hemen hemen hiç olmamıştır. Haftanın iki veya üç, bazen de dört günü sokağa çıkma kısıtlamasının yaşandığı bir ortamda ötelenebilecek bir istek olan sinemada film izleme ihtiyacını insanlar televizyonlardan ve sosyal platformlardan gidermeye çalışmışlardır.

6- SİNEMANIN ÇOCUK VE GENÇLERİN GELİŞİMİNE OLAN ETKİLERİ

Sinemanın çocuk ve gençlerin gelişimine ve ahlaki tutumlarına olan etkilerinin araştırılması ilk kez 1929 ile 1932 yılları arasında Payne Vakfı sponsorluğunda, Sinema Filmi Araştırma Konseyi tarafından yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda sinema filmlerinin çocuklar ve ergenler üzerinde olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır. Ergenlerin sinemada görmüş oldukları başrol karakterini kendilerine rol model aldıkları, çocukların da dünyasını olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu araştırmalar kitle iletişim araştırmalarının bir bilimsel alan olarak gelişimini ve kabul görmesini sağlamıştır. İlk kez istatistiksel

yöntemler ve kavramlar iletişim çalışmalarında bu araştırma sayesinde kabul görmüştür (Akt. Özçetin, 2018: 94). Özellikle şu an tüm dünyada oldukça yaygın bir şekilde yayın yapmakta olan ve milyonlarca aboneli olan Netflix'in kendi stüdyolarında çektiği filmlerde ve yaptırdığı dış çekimlerde oluşturmuş olduğu kriterler, yalnızca çocuk ve gençliği değil genel izleyici kitlesinin ahlak değerlerini hiçe saymaktadır. Madde kullanımı, uyuşturucu, şiddet, cinsellik, film ve dizilerde mutlaka gay veya lezbiyen olması, küfürlerin açıkça ve sıkça yapılması, sigara ve alkolün sansüre uğramaması hem kültürün yozlaşmasına hem de insan sağlığına zarar vermekte olan unsurların normalmiş gibi algılanmasına sebep olmaktadır. Ya Netflix'in bu eylemlerini değiştirmesi sağlanmalı ya da izlenmekten vaz geçilmelidir. Hiçbiri yapılamazsa devletimizin bu konuda alacağı idari bir kararla bu platformun yayını kısıtlanmalı veya gerekirse tamamen kapatılmalıdır.

Teknolojik determinizmin en önemli temsilcilerinden olan McLuhan ve Innis, modern toplumun şekillenmesinde iletişim teknolojilerine özel bir vurgu yapmaktadır. Marshall McLuhan'a göre yeni icat edilmiş olan her araç, insanın ruhsal ve bedensel donanımının yerini tutmakta ve onun bir uzantısı haline gelmektedir. Tekerlek ayağın, kamera gözün uzantısıdır. Elektronik iletişim, televizyon ve sinema da algı sınırlarımızı genişletmiştir. McLuhan "Araç mesajdır" demekle aracın teknik özelliklerinin önemine vurgu yapmıştır. McLuhan "Küresel köy" yaklaşımıyla televizyonların aynı anda dünyanın her yerinden canlı olarak yayına girmesiyle zaman ve mekanın önemini yitirdiğini belirtmiştir. Amerika'da vizyona girmekte olan bir film aynı anda dünyanın her yerinde izlenebilmektedir. Böylece insanlığın ortak bir kültüre doğru gitmesi sağlanmak istenmektedir (McLuhan, 1967).

Televizyonun en sert eleştirmenlerinden biri olan teknolojik determinist kuramcılardan Neil Postman, McLuhan ve Innis'le benzer görüşleri savunmakta ve bir kültürü anlamak için o kültürün medyasına bakmak gerektiğini ifade etmektedir. Ekoloji kavramını ortaya atmış Postman, yeni bir teknolojinin icadının herşeyi tepeden tırnağa değiştirdiğini söylemiştir (Postman, 2016). Televizyon ile internetin birleşmesi sonucu meydana gelmiş olan Netflix gibi sosyal platformlar, yayın hayatına yeni bir boyut ve bakış açısı getirmiştir. Televizyon ve sinema arasında tercih yapmak zorunda olan insanlar Netflix gibi platformlar sayesinde çok daha alternatif sahibi olmuşlardır. Yaklaşık olarak bir sinema bileti fiyatıyla evlerinde bir ay boyunca istedikleri kadar film, dizi ve belgesel izleme hakkı kazanan insanların sinemaya gitme istek ve ihtiyacı mutlaka azalacaktır. Pandemi sürecinde sinema salonlarının kapanmış olması, insanlara sosyal platformlardaki yayınları izleme zorunluluğu getirmiştir.

Televizyonun basılı sözle kıyaslandığında daha aşağı bir konumda olduğunu savunan Postman, televizyona dayalı bir öğrenme biçiminin kamusal alanı kirlettiğini ifade etmektedir. Televizyon izleyicisinin okuyucuların aksine daha düşük bir dikkat eşliğine sahip olduğunu ve bu yüzden eğlence programlarını daha çok izlediklerini söylemekte olan Postman, eğlencenin televizyonda tüm içeriklerin üst ideolojisi olduğunu savunmaktadır (Postman, 2016). Televizyonda her program eğlence programı değildir ancak eğlence programıymış gibi sunulmaktadır.

7- SANATSAL FAALİYET GERÇEKLEŞTİRENLERE HÜKUMETTEN DESTEK

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak; tiyatro, opera, bale, sinema, konser gibi her türlü sanatsal faaliyet gerçekleştirenlerin vergi ödemelerinde kolaylıklar sağlandığını belirtmiştir. Bakan Albayrak konuyla ilgili yapmış olduğu açıklamada: “Koronavirüs salgınının neden olduğu ekonomik tahribata karşı devreye aldığımız Ekonomik İstikrar Kalkanı tedbirleri kapsamında vergi süreçleri bakımından mücbir sebep hükümlerinden faydalanacak mükellefler için bir ‘Genel Tebliğ’ hazırladık” demiştir. Sinema ve tiyatro faaliyetlerinin durmasını mücbir sebep olarak değerlendirmekte olan Bakan Albayrak; Nisan, Mayıs ve Haziran’da muhtasar ve KDV beyannamelerine ilişkin ödemeler için 6’şar ay öteleme kararı almıştır (URL-12).

Salon sahipleri, yapımcılar ve oyuncular; alınmış olan bu kararı yeterli bulmamıştır. Özellikle sinema ve tiyatro oyuncularını pandemi sürecinde yaklaşık üç ay hiç iş yapamadıkları için devletten daha çok destek beklemişlerdir. Herhangi bir sosyal güvencesi olmayan günlük yevmiyelerle çalışan figüranlar ve dizi başı ücret alan oyuncular bu süreçten en çok etkilenmiş kişilerdir. Sermaye sahibi olan yatırımcılar da sinema ve tiyatro sektörüne yaptıkları yatırımların karşılığı olarak beklentilerinin aksine pandemiden dolayı zarar etmişlerdir.

Oyuncular Sendikası Başkanı Demet Akbağ, sektördeki herkesin durumunun çok ciddi olduğunu belirterek, sanat emekçileri için destek talebinde bulunmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı ise, Mayıs ayı başında “Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik”te değişiklikler yapmıştır. Buna göre, profesyonel tiyatrolar için yıllık destek miktarı maksimum 80 bin liradan 150 liraya çıkarken, amatör tiyatrolar için 15 bin lira olan maksimum destek miktarı da 30 bin liraya yükseltilmiştir (URL-13).

8- PANDEMİ SÜRECİNDE YENİ MEDYA ARAÇLARININ ÖNEMİ

Pandemi sürecinde sivil toplum kuruluşlarının da faaliyetlerine kısıtlamalar getirilmiştir. Ancak bazı dernekler faaliyetlerini yeni medya araçlarını kullanarak sürdürmüştür. Bu derneklerden birisi olan Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği, kamu yararına çalışan bir dernek statüsüne sahiptir. Derneğin kuruluşu Bosna Savaşı’nda öncesine dayanmaktadır. Dernek yöneticileri ve üyeler, Bosna’daki savaş süresince Türkiye’den her türlü desteğin sağlanması için çaba sarf etmişlerdir. Savaştan sonraysa yardım faaliyetleri etnik kimlik ayırımı gözetilmeden devam etmiş, ayrıca Boşnak ve Rumeli kültürlerinin kuşaktan kuşağa yaşatılması için etkinlikler sürdürülmüştür. Pandemi sürecinin başlamış olmasıyla tüm dernek faaliyetlerinin son bulmasının ardından Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği yetkilileri çalışmalarına yeni medya araçlarını kullanarak devam etme kararı almıştır. Haftanın en az 4 veya 5 akşamı, seçilen elit konuşmacıların katılmış olduğu programlarda izleyicilere özellikle sağlık alanında önemli bilgiler aktarılmıştır.

İstanbul Aydın Üniversitesi’nde akademik çalışmalarına devam etmekte olan Pr. Dr. Ayhan Olcay’ın

derneğin sağlık komisyonu başkanlığını icra ettiği pandemi sürecinde özellikle geniş kitlelerin kullandığı sosyal ağlardan olan Facebook'ta bir çok canlı konferans düzenlenmiştir. Pr. Dr. Olcay'ın koordinatörlüğünde düzenlenmekte olan sağlık programlarına halkın da katılım sağlamasıyla katılımcı kültüre örnek teşkil edilmiştir. Canlı olarak Facebook veya Zoom gibi sosyal mecralarda gerçekleşen programlarda izleyiciler merak ettikleri soruları sorarak konuşmacı olarak katılan profesörlerin anlattıklarıyla özellikle salgın hastalık hakkında bilgi sahibi olmuşlardır (URL-14).

Bakanlar Kurulu, siyasi partilerin haftalık olağan toplantıları, hatta ilçe ve mahalle teşkilatlarının toplantıları Zoom gibi sosyal medya mecralarından gerçekleştirilmiştir. Cumhurbaşkanı da pandemi sürecinde toplantılarını video konferans sitemi ile yapmıştır. Sanayi toplumu sonrası enformasyon çağına girdiğimiz bu dönemde, yaşanmakta olan salgın hastalık sürecinde yeni medya araçları metafor olmuştur. 65 yaşın üstünde olanlar ve 20 yaşın altında olan vatandaşlara hergün, 20 ile 65 yaş arasında olanlara ise haftasonları sokağa çıkma kısıtlaması gerçekleştirilen bu süreçte evde kalan insanlar yeni medya araçları sayesinde birbirleriyle görüntülü iletişim kurarak kendilerini hayata bağlamışlardır. Özellikle Ramazan Bayramı sürecinde uygulanan sokağa çıkma kısıtlaması yüzünden geleneksel bayramlaşma merasimleri yapılamamış, ancak görüntülü olarak yapılan telefon aramaları sayesinde insanlar büyüklerinin bayramlarını tebrik etmişlerdir.

SONUÇ

Çin'in Wuhan eyaletinde başlayıp tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüsün etkilerini sinema sektörü de diğer sektörler gibi derinden hissetmiştir. Mart ayının başlarında devletimizin almış olduğu bir dizi tedbirler sonrası, sinema salonlarının geçici bir süreyle kapatılmasının ardından sektör çalışanları ekonomik sıkıntıya düşmüştür. Özellikle sigortasız günlük çalışan oyuncular pandemi sürecini en zor geçiren kişiler olmuştur. Pandemi sürecinin başlamış olduğu Mart ayında Türkiye ve dünyadaki hemen hemen bütün film setleri "öncelik insan sağlığıdır" diyerek stüdyo çalışmalarına ara vermişlerdir. Kısa metrajlı bir kaç film dışında hiçbir çalışma olmamıştır. İstanbul'da Mayıs'ın sonlarında 15 Temmuz Şehitler Köprüsü'nde kurulan ilk film setinde "Son Uyanış" filminin çekimleriyle normalleşme sürecine geçilmiştir.

Hollywood'da ise sosyal mesafenin korunamayacağı müzikal konulu filmlerin çekimleri daha ileri tarihlere ertelenmiş, çekimi daha az riskli filmlerin çalışmaları Mayıs sonunda başlamıştır. Türkiye'deki dizi sektörü de pandemi sürecinde çoğunluk olarak çekimlere ara vermişken "Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz" adlı dizinin yapımlarına televizyon kanalının anlaşma gereği zorlamasıyla devam edilmiştir. Arka Sokaklar ve Kuruluş Osman dizileri de normalleşme sürecine geçmeden çekimleri başlamış olan dizilerdir. Bir reality show programı olan Survivor, pandemi sürecinde krizi fırsata çevirmiş, televizyon ekranlarında ve instagramda reyting rekorları kırmıştır.

KAYNAKÇA

(URL-1): TGRT HABER: <https://www.tgrthaber.com.tr/kultur-sanat/turk-sinema-sektoru-cekimlere-basliyor-2713708>

(URL-2): HÜRRİYET GAZETESİ: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/barbaros-tapan/pandemi-son-rasi-sinema-41535943>

(URL-3): Euronews Türkçe. <https://tr.euronews.com/2020/03/31/covid-19-hollywood-filmlerini-ertelet-ti-turk-yap-mc-lar-orijinal-cozumler-buldu>

(URL-6): Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-yonetmenin-virus-konulu-ki-sa-filminde-kovid-19-tesadufu/1843910>

(URL-5): Haber Kıbrıs. <https://haberkibris.com/oscar-odullerinde-corona-virus-nedeniyle-kural-degisikligi-1046-2020-04-29.html>

(URL-6): NTV Haber. <https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/2020-venedik-film-festivali-eylulde-yapiliyor,10FkyeJqxUibdvINssUfzw/e86WFHPomkKbBxrVeydUvQ>

(URL-7): CNN Türk: <https://www.cnnturk.com/saglik/korona-gunlerinde-en-cok-salgin-filmleri-izlendi-bu-filmler-ne-mesaj-veriyor>

(URL-8): Maslow (1943). Wikipedi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi#:~:text=Maslow%20teorisi%2C%20insanlar%C4%B1n%20belirli%20kategorilerdeki,ta%20taraf%C4%B1ndan%20belirlendi%C4%9Fini%20s%C3%B6z%20konusu%20etmektedir.

Akt. Özçetin: (Kitle İletişim Kuramları, 2018: 94)

Mcluhan M. (1967). Yaradanımız Medya. İstanbul: Nora Kitap

Postman N. (2016). Teknopoli. İstanbul: Sentez Yayıncılık

(URL-12): Takvim Gazetesi. <https://www.takvim.com.tr/ekonomi/2020/03/24/koronavirus-vergi-indirimi-son-dakika-yararlanacak-sektorler-ve-mukellef-gruplari-hangisi/1>

(URL-13): Euronews Türkçe. <https://tr.euronews.com/2020/05/09/pandemi-surecinde-cal-samayan-kultur-ve-sanat-emekcileri-destek-bekliyor>

(URL-14): Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği. <https://www.facebook.com/Turkiye-BosnaSancakDernegi/>

Postman N. (2016). Teknopoli. İstanbul: Sentez Yayıncılık